

Kontaktperson fastighetskontoret
Lilian Rosell
Utvecklingsavdelningen
Telefon: 08-508 276 03
lilian.rosell@stockholm.se

Till
Fastighetsnämnden
2013-03-05
Kulturnämnden
2013-03-11

Kontaktperson kulturförvaltningen
Johanna Hansson
Kulturförvaltningen
Telefon: 08-508 310 41
Johanna.m.hansson@stockholm.se

Upprustning av Stockholms stadsbibliotek, fastigheten Spelbomskan 16 och fastigheterna Spelbomskan 3 och 13. Reviderat utredningsbeslut

Fastighetskontorets förslag till beslut

1. Fastighetsnämnden beslutar att ge fastighetskontoret i uppdrag att utreda om förädling och upprustning av Stockholms stadsbibliotek, fastigheten Spelbomskan 16, samt fastigheterna Spelbomskan 3 och 13 för högst 9 mnkr inom förvaltningens budgetram.
2. Beslutet anmäls till stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsens ekonomiutskott.

Kulturförvaltningens förslag till beslut

1. Kulturnämnden beslutar att ge kulturförvaltningen i uppdrag att utreda om förädling och upprustning av Stockholms stadsbibliotek i fastigheten Spelbomskan 16.

Juan Copovi Mena
Förvaltningschef
Fastighetskontoret

Berit Svedberg
Förvaltningschef
Kulturförvaltningen

2013-02-14
TJÄNSTEUTLÅTANDE
DNR 5.2-066/2013
DNR 1.1/994/2012

Sammanfattning

Fastighetskontoret äger fastigheterna Spelbomskan 3, 13 och 16. Stadsbiblioteket har sin verksamhet i Asplundshuset och Annexet, Spelbomskan 16, fyra butiker hyr i basarerna mot Sveavägen, också Spelbomskan 16, Svenska Barnboksinstitutet, Kulturskolan och Kulturförvaltningen hyr ytorna i de två lamellhusen, Spelbomskan 3 och 13.

Fastighetsnämnden beslutade 2012-03-05 att ge fastighetskontoret i uppdrag att utreda om förädling och upprustning av Stockholms stadsbibliotek, fastigheten Spelbomskan 16, och fastigheterna 3 och 13 till en budget om högst 8 mnkr. Kulturnämnden gav kulturförvaltningen i uppdrag 2012-03-22 att utreda om förädling och upprustning till en budget om högst 1 mnkr.

Figur 1 Stadsbibliotekets huvudbyggnad Asplundshuset

Kommunstyrelsens ekonomiutskott beslutade 2012-09-20, efter förslag från stadsledningskontoret, att återremittera ärendet till fastighetsnämnden för att utreda behov av framtida investeringar för verksamheter och byggnader för Stockholms stadsbibliotek, Stockholms stadsmuseum och Medborgarhuset utifrån en sammanvägd bedömning.

Fastighetskontoret och kulturförvaltningen har tillsammans genomfört den utredningen vars kommentarer och slutsatser arbetats in i detta tjänsteutlåtande. Utredningen kom fram till att investeringar behöver göras för att Stadsbibliotekets lokaler ska uppfylla

myndighetskrav och få acceptabel modern standard samt att investeringsmedel också behövs för utveckling för Stadsbibliotekets verksamhet.

Dessutom föreslås möjligheter till synergier och samutnyttjanden, som en effektivare bemanning och mer samordnat, effektivt och flexibelt användande av ytor med hjälp av lokalmässig och ytmässig integrering av Asplundshuset och Annexet, och sparande av ytor och fördjupning i verksamheter genom olika profilering för Stadsbibliotekets och Medborgarplatsens bibliotek.

Målet med kommande utredning är att ta fram underlag till ett inriktningsbeslut för Spelbomskan 3, 13 och 16, inklusive Stadsbiblioteket i Spelbomskan 16.

Syftet är att ta fram en plan för hur fastigheterna kan bevaras, renoveras och utvecklas med hänsyn till verksamheternas, byggnadernas och omgivningens förutsättningar för att säkra det ekonomiska och kulturella värdet och för att kunna möta de krav som verksamheterna ställer.

Stadsbiblioteket har gjort en studie med prioriterade behov, lokalprogram och långsiktig strategi för biblioteket med syfte att uppnå ett attraktivt och relevant, flexibelt och långsiktigt hållbart samt ekonomiskt effektivt stadsbibliotek. I kommande utredning ingår att fastighetskontoret och kulturförvaltningen tillsammans ser över lösningar och kostnader.

Utredningen beräknas vara klar hösten 2013.

Utlåtande

Bakgrund

Tidigare beslut och arbeten

Fastighetsnämnden beslutade 2012-03-05 att ge fastighetskontoret i uppdrag att utreda om förädling och upprustning av Stockholms stadsbibliotek, fastigheten Spelbomskan 16, och fastigheterna 3 och 13 till en budget om högst 8 mnkr. Kulturnämnden gav kulturförvaltningen i uppdrag 2012-03-22 att utreda om förädling och upprustning till en budget om högst 1 mnkr.

Fastighetsnämnden beslutade i ett kompletterande ärende 2012-06-19 att anmäla utredningsbeslutet till kommunstyrelsens ekonomiutskott och till stadsbyggnadskontoret.

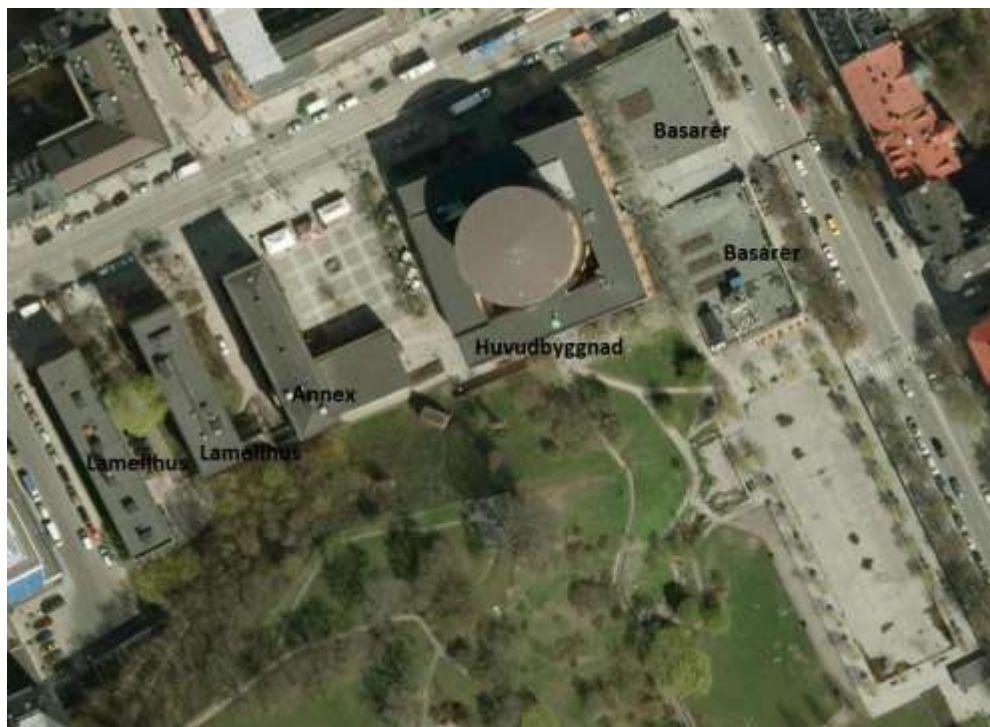
Kommunstyrelsens ekonomiutskott beslutade 2012-09-20, efter förslag från stadsledningskontoret, att återremittera ärendet till fastighetsnämnden för att utreda Stockholms stadsbibliotek, Stockholms stadsmuseum och Medborgarhuset utifrån en sammanvägd bedömning.

Fastighetskontoret har genomfört den sammanvägda bedömningen av det framtida investeringsbehovet, kopplat till verksamheternas lokalbehov, tillsammans med kulturförvaltningen. Det här tjänsteutlåtandet har reviderats med avseende på resultatet från den.

Fakta

Fastighetskontoret äger fastigheterna Spelbomskan 3, 13 och 16 där kulturförvaltningen är den största hyresgästen. Total uthyrd yta är cirka 26 000 kvadratmeter.

Kulturförvaltningen hyr Asplundshuset (huvudbyggnaden) och Annexet för Stockholms stadsbiblioteks räkning. Kulturförvaltningen, inklusive Kulturskolan, och Svenska Barnboksinstitutet är hyresgäster i de två lamellhusen. Nedanför huvudbyggnaden mot Sveavägen, i Basarerna, på ömse sidor om huvudentrén finns fyra butiker: McDonalds, Falafelkungen, Svanströms och 7-eleven.

Figur 2 Byggnader

Spelbomskan 16, hus 1, Stadsbiblioteket inklusive basarer:

Byggnadsår: 1924-1927, invigdes 1928. Byggnadens fjärde sida, den mot mot annexet, byggdes några år senare.

Arkitekt: Gunnar Asplund

Historisk klassificering: Blå

Spelbomskan 16, hus 2, Annexet (inklusive en lamelldel):
Byggnadsår: 1952-1953
Arkitekt: Paul Hedqvist
Historisk klassificering: grön

Spelbomskan 3 och 13, Lamellhusen:
Arkitekt: Erik Lallerstedt (bl.a. känd som huvudarkitekt för KTH)
Byggherre: Stockholms Högskola
Byggnadsår: 1929-1930
Historisk klassificering: blå
Byggdes som skolbyggnad.

Figur 3 Kvartersnummer för Spelbomskan

Biblioteksverksamheten

Idag bedriver Stadsbiblioteket en omfattande och varierad verksamhet. När det invigdes 1928 var det ett av Europas – kanske världens – mest moderna och tillgängliga bibliotek: Böcker fanns på öppen hylla och det fanns en alldeles egen avdelning för barnen, som var minst lika påkostad och genomtänkt som vuxenavdelningen.

Kundundersökningar visar att Stadsbiblioteket uppskattas för att det finns både bredd och djup i verksamhet och utbud. Samtidigt ställer stockholmarna allt större krav på service och tillgänglighet. Flera av de funktioner som efterfrågas och som kännetecknar ett samtida bibliotek saknas idag, framför allt en variation av lugna platser och rum för samtal.

I strävan att fortsätta att vara ett samtida, angeläget och använt bibliotek uppstår krokar. Behovet av att lära och läsa i lugn och ro kan inte alltid samsas med behov av upplevelser och samtal kring litteratur och andra ämnen. Ett exempel på det är att Rotundan idag används som scen för alla större program och evenemang – för både barn och vuxna – samtidigt som den är en del av det öppna biblioteket.

Stadsbiblioteket har idag drygt 1 miljon besökare per år. Den nya citybanan beräknas vara klar 2017. Då öppnar en ny station, Stockholm Odenplan, en kombinerad pendeltågs- och tunnelbanestation. Det kommer att innebära att ännu fler människor rör sig på och kring Odenplan. Stadsbibliotekets läge blir ännu mer centralt och antalet besökare kommer med största sannolikhet att öka markant.

Stockholm är idag en mångspråkig och mångkulturell stad. Det ska synas i det nya Stadsbiblioteket. Idag finns medier på svenska och på ytterligare några språk i Stadsbiblioteket, medan övriga cirka 120 språk finns i Annexet. Det är angeläget att integrera svenska och internationella medier.

Den barnavdelning som Gunnar Asplund ritade var unik för sin tid. Men den speglar också en annan syn på barn än dagens. Barnens bibliotek är en mindre kopia av vuxenbiblioteket. Den nuvarande barnavdelningen ska bevaras och varsamt anpassas, men den behöver kompletteras. Barnverksamheten på Stadsbiblioteket har ökat kraftigt under de senaste cirka fem åren. Det beror dels på ett ökat utbud, dels på en ökad efterfrågan. Barnboksutlåningen har ökat med 30 % mellan 2006 och 2011. Motsvarande siffra för vuxenlitteraturen är 3 %. Stadsbiblioteket behöver därför anpassa sin verksamhet både till ett större faktiskt antal barn och till en verklighet där en större andel av stockholmarna är barn. En utvidgad barnavdelning ska självklart vara mångspråkig. Den ska kunna möta barn från olika kulturer och med olika modersmål, men också barn med olika lärostilar och olika sätt att uttrycka sig.

De administrativa ytorna minskas till förmån för publika ytor. De byggnader som tillsammans ska utgöra det nya Stadsbiblioteket behöver hänga ihop. En bra logistik, enkla sätt för människor och medier att röra sig genom hela biblioteket, gör att dubblering av funktioner undviks. Det gäller både publika funktioner som in- och utlåningsstationer för medier, toaletter, läsplatser och administrativa utrymmen som pausrum och arbetsplatser.

Behovet av ytor kan begränsas genom att de olika utrymmena utformas för att tillåta största möjliga flexibilitet. Det ska snabbt gå att ställa om mellan olika typer av verksamhet, för olika målgrupper och under olika tider på dygnet.

På lång sikt ska biblioteket kunna förändras för att möta ett förändrat medielanskap. Utvecklingen av digitala medier och förändringen av människors läsvanor är snabb. Bedömningen är trots det att utlåningen av fysiska medier kommer att vara konstant

under en lång tid framåt. Utlåningen av e-medier ökar visserligen kraftigt, men från en låg nivå. När verkliga förändringar sker som påverkar bibliotekets mediebestånd, ska ytor kunna omvandlas från medieförvaring till andra publika funktioner.

Skydd av kulturellt värde

Länsstyrelsen har tagit fram förslag till skyddsbestämmelser som omfattar huvudbyggnaden, basarerna, huvudtrappan, med mera. Länsstyrelsen skriver i sitt yttrande att ”En vård- och utvecklingsplan bör upprättas för byggnadsminnet.” ”Om länsstyrelsen har godkänt planen kan åtgärder som ligger i linje med denna hanteras utan länsstyrelsens tillståndsprövning.”

Stockholms stad har nu tagit fram ett vårdprogram enligt Länsstyrelsens yttrande.

Ett ytterligare förtydligande av anläggningens kulturhistoriska värden kan regleras med skydds- och varsamhetsbestämmelser i en eventuell ny detaljplan, om detta blir aktuellt.

Riksintresse och kulturhistoriska värden

Hela Stockholms innerstad är av riksintresse för kulturmiljövården, där Stockholms högskoleområde med Observatoriet, Stadsbiblioteket, parken och bland annat högskolebyggnaderna har pekats ut som ett område som speglar stadens historiska framväxt och Observatoriekullen som stadens lärdomscentrum. Många av byggnaderna inom riksintresseområdet har synnerligen stort kulturhistoriskt värde och har haft och har en viktig roll inom folkbildningen och högskoleundervisningen.

Under 1800- och 1900- talen tillkom ett stort antal lärdomsinstitutioner runt Observatoriekullen, som ett slags ”Campus”: Handelshögskolan, Stockholms universitet, de juridiska och humanistiska fakulteternas byggnad, Stadsbiblioteket, de tre lamellhusen längs Odengatan med flera. Arkitekturen anspelar på antikens bildningsideal.

Invid Observatorielundens östra sida finns Gunnar Asplunds park från tiden för Stadsbibliotekets tillkomst. Gunnar Asplund utformade också basarbyggnaderna med terrasser och murar som omfattar entrémotivet med den långa trappan upp mot biblioteket.

Stadsbiblioteket från 1928 är ritat av arkitekt Gunnar Asplund och har en unik ställning i både svensk och internationell arkitekturhistoria. Det är landets första kommunala folkbibliotek där låntagarna själva skulle kunna ta fram böcker ur hyllorna.

De intilliggande lamellhusen från 1920-talet har synnerligen stort kulturhistoriskt värde medan lamellhuset från 1950-talet närmast biblioteket har stort kulturhistoriskt värde.

Antikvariska aspekter att beakta i det fortsatta arbetet

Var och en av byggnaderna har stora kulturhistoriska värden, där biblioteksbyggnaden är en solitär och märkesbyggnad och ett påtagligt inslag i stadsbilden, förutsättningar som bör råda även i framtiden. Dessutom förhöjs det samlade värdet av relationen mellan byggnaderna samt mellan byggnaderna och topografin på ett sätt som måste beaktas vid förändringar inom området.

Biblioteksbyggnaden är en helhetskomposition där arkitektur, rörelsemönster, färgsättning, konstnärlig utsmyckning och möblering är lika viktiga. Det är av betydelse att huvudentrén alltjämt har sin ursprungliga placering vid Sveavägen. Barnavdelningen ska nyttjas för befintligt ändamål. Läsplatser med ursprungliga möbler ska i största möjliga omfattning bibehållas. Atmosfären av lärdomstempel ska dominera.

En stor del av det kulturhistoriska värdet ligger i den ursprungliga användningen som folk- och huvudbibliotek. En utgångspunkt vid alla eventuella förändringar ska vara att anläggningen ses som en helhet och att biblioteksbyggnaden får den användning som ger den bästa förutsättningen för ett bevarande av både helheten och detaljer. Vårdprogrammet bör ligga till grund för antikvariska ställningstaganden.

Förstudie om framtida investeringsbehov i tre projekt

Fastighetskontoret har i samarbete med kulturförvaltningen genomfört en sammanvägd bedömning av det framtida investeringsbehovet för Stadsbiblioteket, Stockholms stadsmuseum och Medborgarhuset kopplat till verksamheternas lokalbehov och fastigheternas tekniska status. Bakgrunden är att tidigare förslag till utredningsbeslut (fastighetsnämnden 2012-04-17) återremitterades.

I arbetet har en lokalstrategi för var och en av fastigheterna identifierats. Detta med utgångspunkt i huvuduppgiften att se över lokalanvändningen och möjligheterna till ett mer effektivt utnyttjande av stadens lokaler och kulturförvaltningens resurser.

Förstudien resulterade i följande slutsatser avseende Stadsbiblioteket:

I utredningen har investeringsbehovet delats upp i två kategorier:

- A. Nödvändiga åtgärder för att lokalerna ska uppfylla myndighetskrav och ha acceptabel modern standard.
- B. Investeringar för att utveckla bibliotekets verksamhet.

I utredningen har konstaterats att:

- Kulturförvaltningens verksamheter i relativt stor utsträckning kan och har önskemål om att effektivisera användningen av de befintliga lokalerna, fram för allt genom att ytor som idag används för administrativa funktioner omvandlas till publik yta.
- Det finns en rad möjligheter till synergier och samutnyttjanden framför allt genom att ytor kan användas flexibelt för olika behov under olika delar av dygnet.
- En lokalmässig och verksamhetsmässig integrering av huvudbyggnaden, (Asplundshuset), och annexet skulle resultera i ett mer samordnat, effektivt och flexibelt användande av ytor.
- En multifunktionell samlingsal är viktig för verksamheten.
- Samspel mellan Stadsbibliotekets och Medborgarplatsens bibliotek med olika profiler sparar ytor och fördjupar verksamheterna till nytta för användarna.

Det som också framkommit är:

- Verksamheten bör behålla befintliga lokaler.
- Verksamhetens framtida behov av ytor stämmer efter prioriteringar ganska väl mot befintliga ytor, endast små tillbyggnader kan behövas.
- Det finns möjlighet att utöka den publika ytan och minska på de interna jämfört med befintlig fördelning.
- Stadsbibliotekets tillgänglighet har brister.
- Stadsbiblioteket har stora tekniska brister och är i behov av omfattande byggnadstekniska renoveringar.

Mål och syfte

Målet med den föreslagna utredningen är att ta fram underlag till inriktningsbeslut för Spelbomskan 3, 13 och 16, inklusive Stadsbiblioteket i Spelbomskan 16.

Syftet är att ta fram en plan för hur fastigheterna kan bevaras, renoveras och utvecklas med hänsyn till verksamheternas, fastigheternas och omgivningens förutsättningar för att säkra det ekonomiska och kulturella värdet och för att byggnaderna ska kunna möta de krav som verksamheterna ställer.

I planen ingår att uppgradera byggnaderna till modern standard, med ny teknik, uppfyllda myndighetskrav och åtgärdade tekniska brister samt att skapa förutsättningar för ett funktionellt och modernt stadsbibliotek för Stockholm, där verksamheten fungerar på ett bra och samtida sätt med flexibla lösningar.

En viktig del i utredningen är att identifiera nödvändiga behov av verksamhetsutveckling med syfte att minimera kostnaderna.

Utredningen syftar också till att vara ett underlag för att identifiera vilka åtgärder som kan utföras omgående i Stadsbiblioteket och att hantera de externa faktorer som påverkar biblioteket, som till exempel vårdprogrammet för kulturhistoriska byggnader och ny entré till tågstationen.

Åtgärder

En utredning föreslås som behandlar fastigheterna och dess omgivning och resulterar i en handlingsplan. Utredningen är tänkt att dels hantera helheten, dels byggnaderna och de verksamheter och lokaler som finns i dem.

Helheten

Utredningen hanterar byggnaderna i ett stadsbyggnadsperspektiv som en del i helheten för området i anslutning till Odenplan. Kommunikationsflöden, parken, torget och ny entré mot tågstationen i förhållande till byggnaderna studeras.

Byggnader

Byggnadernas skick ses över så att myndigheters krav och byggnaders behov tas fram. Handlingsplan, långsiktig strategi och ekonomisk konsekvensanalys görs för byggnaderna, torget och omgivande ytor.

Byggnaderna har tekniska brister och otillfredsställande tillgänglighet. Ett antal utredningar som hanterar specifika tekniska frågor har redan genomförts och dessa utredningar tas med. Exempelvis finns utrymmen där fukt och vatten tränger in, som behöver åtgärdas. Husen behöver också renoveras och underhållet är eftersatt.

Miljösorteringen bör förbättras och energibesparande åtgärder är tänkta att utföras.

Hänsyn tas till vårdprogrammet som beskriver hur Stadsbiblioteket ska hanteras vid underhåll och renoveringar.

Verksamheten

Verksamheternas behov och önskemål kommer sammanställas och behandlas i samråd med hyresgästerna.

Stadsbiblioteket har gjort en studie med prioriterade behov, lokalprogram och långsiktig strategi för biblioteket med syfte att uppnå ett attraktivt och relevant, flexibelt och långsiktigt hållbart samt ekonomiskt effektivt Stadsbibliotek. I kommande utredning ingår att fastighetskontoret och kulturförvaltningen tillsammans ser över lösningar och kostnader.

Lokaler

Spelbomskan har flera olika typer av lokaler: förhyrda ytor och biytor. I utredningen föreslås att fastighetskontoret tillsammans med kulturförvaltningen ser över ytorna, för att

se om de kan användas på ett bättre sätt och om det finns möjlighet att skapa nya utökade ytor. Utredningen är tänkt att studera möjligheten till nya funktioner som önskad förbindelse mellan huvudbyggnad och annex och utökade ytor mellan huvudbyggnad och basarer.

Lokalernas översyn ska visa på framtida risker och möjligheter, på förändringar och förväntningar, både ur ekonomiskt, marknadsmässigt och kulturhistoriskt perspektiv. Den ger också en möjlighet till framförhållning inför befintliga hyresgästers eventuella ändrade behov.

Tidplan

Utredningen påbörjades under 2012. Från september 2012 till januari 2013 har projektgruppen fokuserat på förstudien.

- Reviderat utredningsbeslut tas i fastighetsnämnden den 5 mars 2013.
- Målsättning att inriktningsbeslut tas i fastighetsnämnden hösten 2013.
- Målsättning att genomförandebeslut kan tas i fastighetsnämnden våren 2015.
- Möjlig byggstart år 2016.

Vid ett förslag till inriktningsbeslut kommer en mer detaljerad tidplan lämnas innefattande byggstart och färdigställandetid.

Organisation

Fastighetskontoret ansvarar för utredningen med Lilian Rosell från utvecklingsavdelningen som projektledare. Kulturförvaltningens Johanna Hansson är projektledare för biblioteket.

En styrgrupp kommer att upprättas med representanter från fastighetskontoret, kulturförvaltningen och stadsbyggnadskontoret.

Projektet genomförs enligt stadens modell för stora projekt.

Ekonomi

Kostnaderna för utredningen bedöms uppgå till högst 9 mnkr. Dessa belastar fastighetskontoret vars projektbudget nu utökas med 1 mnkr samtidigt som kulturförvaltningens minskas med motsvarande belopp jämfört med det tidigare genomförandebeslutet.

Fastighetskontorets utredningskostnad kommer att bokföras som en investering varpå totala investeringskostnaden inklusive utredningen ligger till grund för beräkning av investeringens avkastningskrav i inriktningsbeslutet.

Totala investeringens storlek bedöms vara på en nivå som kommer kräva beslut i kommunfullmäktige.

Samråd

Fastighetskontoret och stadsledningskontoret hade sedvanligt samråd 2012-05-30 enligt stadens modell för stora projekt.

Samråd med stadens berörda förvaltningar och stadsledningskontoret pågår och kommer fortgå. Samordning kommer också att ske med övriga berörda hyresgäster och intressenter.

Miljökonsekvenser

Projektet kommer följa fastighetsnämndens miljöpolicy och Stockholms stads miljöprogram.

Risker

En risk- och konsekvensbedömning kommer att tas fram i kommande utredning.

Riskerna i arbetet med utredningen är:

- *Kulturhistoriska aspekter.* De kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna kan ha begränsat antal lösningarna och utformningar, vilket kan påverka omfattning, tider och kostnader.
- *Flera intressenter.* De olika intressenternas behov, krav och önskemål kan vara motstridiga vilket kan komma att påverka omfattning, tider och kostnader.

Plan för uppföljning

Fastighetskontoret och kulturförvaltningen planerar att återkomma till fastighetsnämnden och kulturnämnden med förslag på inriktningsbeslut hösten 2013.

Slut